

ORAȘUL BUCUREȘTI — LOCUL TRATATIVELOR ȘI AL PĂCII CARE A PUS CAPĂT CONFLICTULUI BALCANIC DIN ANII 1885—1886

de NICOLAE CIACHIR

Participarea României la războiul din 1877—1878 a adus țării independența națională și o situație de prestigiu atât în Balcani cât și pe plan european. România poate acum să ducă o politică externă proprie pentru apărarea intereselor sale economice și politice. Neavînd litigii cu statele balcanice, neurmărind revendicări teritoriale, se bucură de o deosebită considerație în sud-estul Europei. Pe linia relațiilor balcanice, România în aprilie 1878, încheie o convenție comercială cu Grecia,¹ iar unul din diplomații greci, Brailos, susține prietenia între cele două țări, cunoaștere reciprocă și vizite reciproce ale șefilor de stat.²

De asemenea România își întărește relațiile cu Serbia și Muntenegru. Prințul Serbiei vorbește în 1880 în termeni excelenți de România, se fac vizite reciproce și schimburi de păreri în problemele de politică externă.³ Relațiile cu Turcia sînt în așa fel îmbunătățite, încît în februarie 1880, sultanul dă un dineu în cinstea ministrului român, D. Brătianu și îi declară că „...o necesitate imperioasă pentru Turcia și România este de a întreține relațiile cele mai amicale”.⁴ Sultanul era extrem de mulțumit de politica corectă a guvernului român față de musulmanii din Dobrogea, cărora le-a acordat toate drepturile, în problema proprietății rurale le-a lăsat vechea formă, le-a acordat libertatea cultelor, permițîndu-le să-și deschidă un seminar musulman la Babadag.⁵ În legătură cu Bulgaria, avem de asemenea relații prietenești, în 1885 încheiem o convenție poștală, iar prințul Bulgariei, în aprilie 1885, dădea un dineu în cinstea unei delegații române, la care participa întregul corp diplomatic,

¹ Nano, *Condica tratatelor*, 6/18 aprilie 1878, vezi și *Mon. Of.* 15/27 aprilie 1880.

² Arh. Ist. Centr. fond Casa Regală, dos. 45/1880/f. 1—3.

³ *Ibidem* f. 4.

⁴ Fond Casa Regală, dos. 25 (1880), f. 1.

⁵ *Ibidem* f. 5 ; vezi și dos. 20 (1880), f. 107—108.

și-a pus cu această ocazie decorațiile românești și declara că are o mare admirație față de România.⁶

În această perioadă au loc următoarele evenimente în Balcani: La 18 septembrie 1885, izbucnește o răscoală în orașul Filipopoli (Plovdiv), capitala Rumeliei Orientale, este înlăturat guvernatorul turc și se proclamă unirea acestei provincii cu Bulgaria. Această unire a fost un act progresist „... care a stimulat și întărit dezvoltarea economică și politică a statului bulgar”.⁷ Opinia publică din România a simpatizat cu acest act care îi aducea aminte de unirea Țării Românești cu Moldova în 1859. Sprijinit de Austro-Ungaria, regele Milan al Serbiei cere compensații teritoriale și neprimind un răspuns afirmativ începe operațiunile militare. Acest război a fost nepopular în Serbia și aproape întreaga istoriografie sîrbă a condamnat acest act. Deoarece Bulgaria era încă vasală față de Imperiul Otoman, această acțiune militară afecta și Turcia. Guvernul otoman a oscilat să intervină cu trupe în favoarea Bulgariei, mai ales pentru a nu amplifica conflictul, iar divergențele între miniștri în această problemă a împiedicat luarea de măsuri energice.⁸

Guvernul român, care se afla atât de aproape de evenimentele din Balcani, a dat dovadă de mult calm și tact și dorea ca acest conflict să fie cât mai repede aplanat, în așa fel ca cei doi adversari să fie mulțumiți. Iată ce scria ziarul *Românul*, din 5 noiembrie 1885: „Două popoare de același sînge seucid între ele. Faptul este cu atât mai regretabil, cu cât nu se poate prevedea cu ce foleose se vor alege, după atitea suferințe și lipsuri ce-și impun.”⁹

Acest război a îngrijorat opinia publică română care dorea lichidarea cât mai grabnică a conflictului. Astfel, editorialul ziarului *Românul* din 11—12 noiembrie 1885 cuprinde următoarele: „Asistăm dezinteresăți, dar cuprinși de durere la războiul dintre bulgari și sîrbi. Dezinteresăți, pentru că credem că acest război se va localiza. Cuprinși de durere, pentru că oricine ar fi biruitorul, va avea de efect a produce ură între popoare care au suferințe comune și aspirații comune”.¹⁰

România totodată a trimis ambulante ale Crucii Roșii atât în Serbia, cât și în Bulgaria, primind recunoștința ambelor state.¹¹

În Serbia, ambulanta română a amenajat 3 spitale și a îngrijit circa 500 de răniți. În Bulgaria a fost amenajat un spital, unde au fost îngrijiiți 125 răniți. S-au cheltuit 40.578 lei, din care 15.435 în Serbia și 25.143 în Bulgaria.¹² Agentul României de la Sofia, Beldiman, comunica la 14/26 decembrie 1885 că „...opinia publică bulgară este favorabilă și simpatizează cu atitudinea României. Ei privesc foarte favorabil Româ-

⁶ Arh. Ist. Centr., fond Casa Regală, dos. 10 (1885), f. 1—2 (raport conf.).

⁷ *Istoria iujnih i zapadnih slavian*, Moscova 1957, p. 336.

⁸ Arhiva Min. Af. Externe, vol. 200 (1885), dos. 41 B-1 a (part. I), raportul legației române din 10/22 sept. 1885.

⁹ *Românul* din 5 noiembrie 1885.

¹⁰ *Românul* din 11, 12 noiembrie 1885.

¹¹ Arh. Min. Af. Ext. vol. 202 (1885), dos. 41, lit. B nr. 1. c.

¹² *Românul* din 11, 12 noiembrie 1885.

nia".¹³ Atitudinea guvernului și a oamenilor politici români față de conflictul sîrbo-bulgar este reflectat și în dezbaterile Adunării Deputaților. Încă la deschiderea corpurilor legiuitoare, în mesajul tronului din 16 noiembrie 1885, se arată că „...evenimentele de peste Dunăre au fost urmărite cu liniște și mare băgare de seamă. Neamestecul nostru într-un conflict la care trebuiau să se pronunțe puterile semnatare ale tratatului de la Berlin, era de la sine indicat“. Totodată oamenii politici români doreau cît mai repede aplanarea conflictului. Astfel deputatul N. Ionescu declara în parlament „...sîntem vecini și în bune relații cu sîrbi și cu bulgarii, n-aș găsi nimic extraordinar ca să ne punem mediatori între ei“.¹⁴ Primul ministru, I. C. Brătianu, a arătat linia politică care a fost adoptată de România față de conflictul balcanic, arătînd că „...noi am fost nu numai binevoitori, ci chiar generoși cu interesele Bulgariei și Serbiei“.¹⁵ Iar idealul pe care-l urmărește guvernul român este menținerea păcii și a prosperității României.¹⁶ Primul ministru își încheie discursul cu următoarele: „Am vrut pace în peninsula Balcanică, echitabilă și pentru bulgari și pentru sîrbi“.¹⁷

Deoarece armata sîrbă suferă unele înfrîngeri, iar marile puteri nu erau dispuse să amplifice conflictul, după 16 zile de război, adică la 18/30 noiembrie 1885, ostilitățile militare au fost suspendate pe toată linia frontului.¹⁸ Istoricul sîrb F. Slipicevici arată că acest război a fost nepopular pentru Serbia, iar masele largi populare au participat fără entuziasm mărindu-se astfel opoziția între popor și rege.¹⁹

La propunerea Rusiei, marile puteri au intervenit la Belgrad, Sofia, Atena și Constantinopol, în vederea aplanării cît mai grabnice a conflictului și dezarmarea generală a beligeranților.²⁰

Diplomatul român Emil Ghica comunica din Belgrad, că Serbia este gata să demobilizeze armata, vor o pace onorabilă și ar fi de acord ca negocierile de pace să se ducă la București, din cauza atitudinii deosebit de corecte pe care a avut-o România.²¹

Pe o situație similară se plasează și Bulgaria, iar Liteanu, telegrafia din Berlin că Bismarck a ordonat reprezentanților săi de la Belgrad și Sofia, să propună celor două țări ca negocierile să înceapă la București.²²

¹³ *Românul* din 6 februarie 1886.

¹⁴ *Dezbaterile Adunării Deputaților* (1885—1886) p. 52.

¹⁵ *Dezbaterile Adunării Deputaților* (1885—1886) p. 52.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*, p. 53.

¹⁸ *Istoria Diplomației*, sub red. Potemchin, vol. 3, p. 95; vezi și V. Popovici, *Europa i srpsco pitanie (1804—1919)*, Belgrad, 1940, p. 126—129.

¹⁹ Slipicevici F., *Istoria naroda federativne republike Jugoslavije* II dio, Sarajevo, 1956, p. 156.

²⁰ Arh. Min. Af. Ext., vol. 208, dos. 41, teleg. din Belgrad din 30 dec. 1885.

²¹ *Ibidem*, teleg. conf. din Belgrad din 30 dec./11 ian. 1886.

²² *Ibidem*, teleg. cifr. din Berlin din 9 ian. 1886.

Într-un raport confidențial trimis tot de Liteanu, ministrului de externe, acesta reproduce o discuție avută cu Bismarck, care i-a comunicat că diplomații sînt unanim de acord să se stabilească o pace trainică în Balcani, care să nu dezavantajeze pe nimeni, iar tratativele de pace ar trebui să se țină la București, deoarece România, prin poziția sa neutră și prin raporturile de prietenie și bună vecinătate cu toate statele, și-a cîștigat unanim simpatia. De asemenea, într-o discuție avută cu diplomatul român, Liteanu, împăratul Germaniei „...i-a spus că toată lumea aprobă atitudinea României în problema balcanică”.²³

În același timp, Beldiman comunica din Sofia, că reprezentanții marilor puteri, au propus guvernului bulgar, orașul Eucurești, ca loc pentru ducerea tratativelor de pace.²⁴ Turcia insistă pentru Constantinopol, dar pînă la urmă a aderat la această propunere.²⁵ Consulul României de la Constantinopol comunica că, la o recepție Said-pașa și-a exprimat satisfacția „... față de atitudinea demnă și corectă a României în tot timpul desfășurării ultimelor evenimente. El și-a exprimat mulțumirea față de tactul României față de interesele Turciei”.²⁶ Ministrul României comunica de la Roma că s-a întreținut la un bal cu regele și regina Italiei. Ei „...mi-au declarat că găsesc locul întrunirii nimerit sub toate punctele de vedere. Ar dori ca numai România să exercite o influență oarecare asupra lor, căci aceasta va fi dezinteresată, de vreme ce reprezentanții și diplomații marilor puteri se preocupă mai mult de interesele lor proprii”.²⁷

În acest timp se soluționa și conflictul turco-bulgar, în sensul că Turcia îl recunoștea pe prințul Bulgariei, Alexandru Battemberg, guvernator al Rumeliei Orientale, iar aceasta recunoștea suzeranitatea Porții Otomane, referindu-ne la provincie. Practic, cele două provincii bulgărești erau astfel reunite, Turcia recunoscînd de fapt starea existentă. Trebuie totuși de relevat atitudinea corectă și conciliantă a Turciei cu ocazia evenimentelor din anii 1885—1886, deoarece ar fi putut profita de conflictul sirbo-bulgar.²⁸

Astfel descriind conjunctura existentă, la București se deschideau tratativele de pace. Afară de Serbia și Bulgaria, participa la aceste tratative și Turcia, deoarece Bulgaria încă nu era stat independent. Din partea Imperiului Otoman, participa Medjid-pașa, care era directorul presei în Ministerul Afacerilor Externe și era prim delegat. Din partea Bulgariei, participa G. G. Nechoff, care era guvernatorul Băncii Naționale Bulgare, și era delegatul doi la tratativele de pace. Din partea

²³ Arh. Ist. Centr. fond Casa Regală, dos. 6 (1886), f. 1—2.

²⁴ Arh. M.A.E., dos. 41, lit. B nr. 1, r, tel. cifr. 5/17 ian. 1886; vezi și *Documents dipl. francais*, tom. 6, doc. 169, p. 182.

²⁵ Arh. M.A.E., dos. 41... tel. cifr. 6/18 ian. 1886.

²⁶ *Ibidem* teleg. din C-pol, din 28 ian./9 febr. 1886.

²⁷ *Ibidem*, raport confid. din Roma, la 4 febr. st. n. 1886; vezi pentru amănunte Nicolae Ciachir, *La conclusion de la paix de Bucarest en 1886 au lendemain des evenements balkaniques de 1885—1886*, în *Revue des etudes sud-est europeennes*, nr. 3—4 (1965).

²⁸ Arh. M.A.E., vol. 200, dos. 41, lit. B 10, raport din 6 noiembrie 1886.

Serbiei, participa Mijatovici *, ministrul plenipotențiar acreditat la Londra.²⁹

La 23 ianuarie 1886/4 februarie 1886 avea loc prima ședință. Tratatul de pace s-a desfășurat în saloanele Ministerului de Finanțe. În prima ședință de deschidere a tratatelor, a luat cuvântul ministrul afacerilor externe al României, Pherekyde, care a urat bun venit delegaților. El a declarat că România, prietenă în egală măsură a tuturor popoarelor din Balcani, dorește în mod sincer stabilirea unei păci echitabile și trainice.³⁰

Din partea României, a fost pus la dispoziția conferinței, Alexandru Lahovary, director în Ministerul Afacerilor Externe și care era expert în problemele balcanice. Toți delegații în prima ședință și-au exprimat considerația față de linia corectă a guvernului român și de felul cum au fost primiți în capitala țării.³¹

Ținem să amintim că în acest timp, diplomatul român George Ghica telegrafia din Pera „expresia sentimentelor guvernului turc față de atitudinea corectă a guvernului român”.³²

În articolul de față nu este cazul să intrăm în amănuntele discuțiilor care au avut loc între foștii beligeranți, ci semnalăm doar faptul că s-au ținut în total 9 ședințe. De fapt au fost 8 ședințe de lucru, deoarece ultima a fost rezervată iscăririi tratatului. Datorită poziției moderate și conciliante a celor trei delegați, pacea a fost restabilită menținându-se statul-quo. Tratatul de pace a fost iscălit la 19 februarie/3 martie 1886.³³

În ultima ședință, delegatul Turciei a arătat că este bucuros că s-a încheiat pace în Balcani și mulțumește României pentru rolul pe care l-a jucat. Delegatul sîrb a relevat ** concursul real al guvernului român, iar delegatul bulgar s-a asociat la cele spuse de ceilalți delegați „...sperînd ca pacea să fie durabilă și mulțumește guvernului și poporului român pentru rolul jucat”.³⁴

A doua zi, după iscălirea tratatului de pace, ministrul de externe al României a oferit un prînz în cinstea delegaților participanți la tratativele de pace. Au fost invitați și alți diplomați la acest prînz „unde s-a băut vinul păcii”.³⁵ Românul din 7 martie 1886 dedică articolul de fond tratatului de pace. În articol se spune că la 3 martie 1886, de-

* Vezi pt. amănunte, Arh. Acad. de științe din Belgrad, doc. 9915, în 140 pagini este arătată poziția. Serbiei și corespondența între delegatul sîrb și Min. Af. Externe.

** Vezi și Arh. Acad. de științe din Belgrad, doc. 9915.

²⁹ Arh. M.A.E. ibidem proces verbal al șed. nr. 1 din 23 ian/4 febr. 1886; vezi și Arh. Ist. Centr., fond Casa Regală dos. 7 (1886).

³⁰ *Ibidem*, procesul verbal din 23 ian./4 febr. 1886.

³¹ *Ibidem*.

³² Arh. M.A.E., dos. cit., telegr. din 4 febr. 1886.

³³ Vezi pt. amănunte fond Casa Regală dos. 7 (1886); vezi și *Românul* din 4 martie 1886.

³⁴ Arh. M.A.E., dos. cit., proces-verbal din 19 febr./3 mart. 1886; vezi și T. Maiorescu, *Ist. contemp. a României* (1866—1900), Buc. 1925, p. 225.

³⁵ *Românul* din 5 martie 1886.

legații au ieșit de la conferință cu ramura de măslin. Se arată în articol : „trebuie să ne bucurăm că conferința a izbutit și bucuria noastră se înțelege de la sine, ar fi și mai mare, dacă liniștea ar dura cât se poate mai mult.”³⁶

Dînd dovadă de luciditate, calm, mult tact, **diplomația românească** a reușit să statornicească relații de pace în balcani în anul 1886.

Pacea semnată în orașul București în 1886 și atitudinea corectă a României au fost apreciate atît pe plan balcanic cît și pe plan european.

LA VILLE DE BUCAREST — LE LIEU DES TRATATIVES ET DE LA PAIX QUI A MIS FIN AU CONFLICT BALKANIQUE DES ANNEES 1885—1886

RÉSUMÉ

L'auteur met en relief l'augmentation du prestige de la Roumaine sur plan international après la conquête de l'indépendance d'Etat (1877—1878) du à son orientation politique externe vers une politique de paix, en ne poursuivant pas des revendications territoriales et n'ayant pas de litiges avec les états balkaniques.

Dans le conflit balkanique déchaîné en 1885 entre la Serbie et la Bulgarie, la Roumanie a milité pour l'extinction du conflit serbo-bulgare. Par sa position neutre et par ses rapports d'amitié et de bon voisinage avec tous les états, la Roumanie s'est gagné la sympathie et l'appréciation unanime des pays balkaniques et des grandes puissances politiques européennes. Bucarest a été choisi de commun place des tratatives de paix. Le traité de paix a été signé à Bucarest le 19 février/3 mars 1886.

³⁶ *Ibidem*, vezi și N. Ciachir, *La conclusion de la paix*, p. 582—583.